

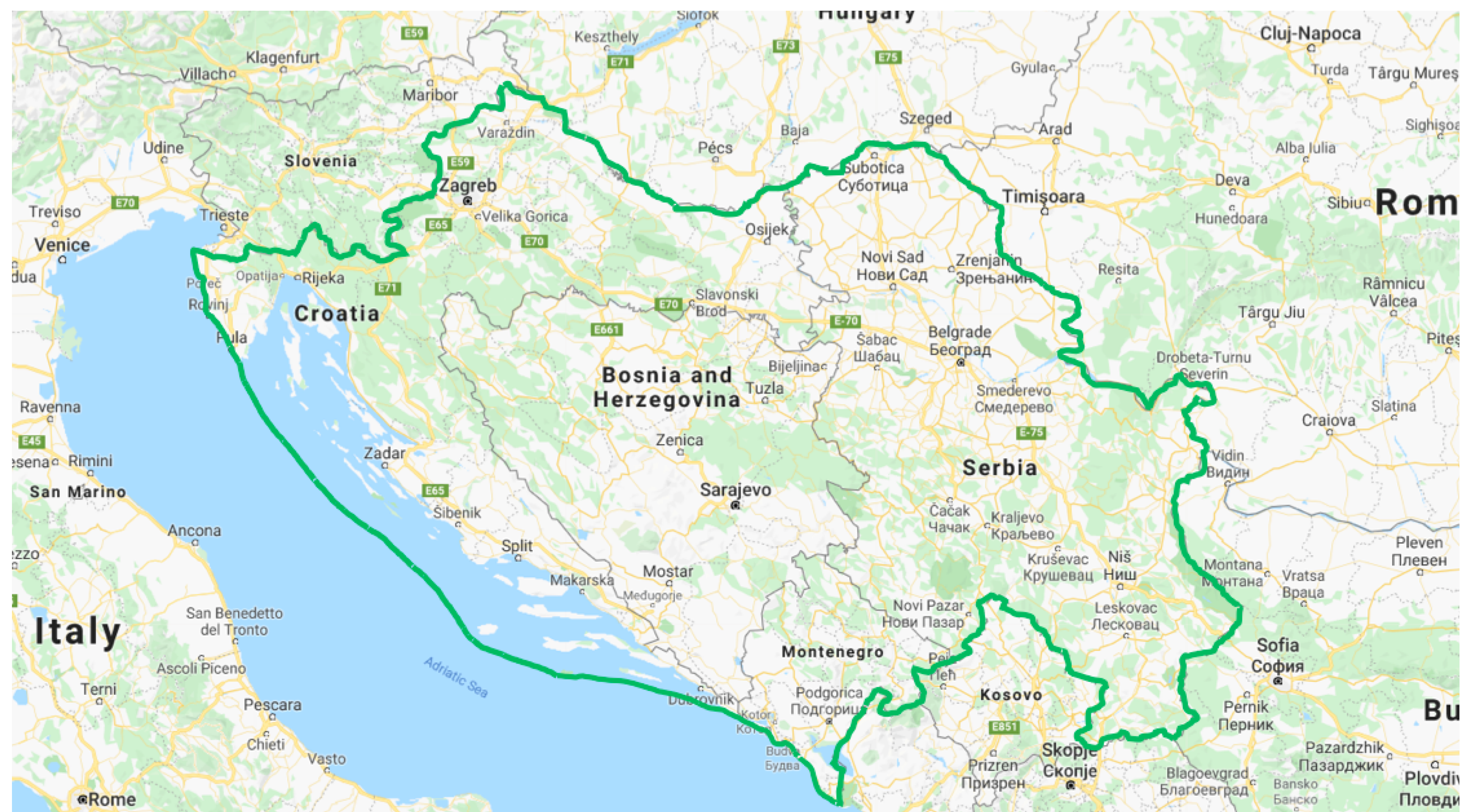
inat ИНАТ

'trass', 'vrangvilje'

..... BOSNISK-KROATISK-SERBISK

Språket

Språket, som tidligere var kjent som serbo-kroatisk, kalles nå bosnisk, kroatisk, montenegrinsk og serbisk. Når folk i uformelle kontekster ønsker å unngå mindre hyggelige diskusjoner om nasjonale forskjeller, pleier de også å kalle språket «vårt språk» (*naš jezik*). Den turbulente politiske historien i områdene hvor språket snakkes, tillot ikke lengre perioder av enighet om språkets navn. Den lengste perioden med relativ lingvistisk enighet var mellom 1945 og 1991, i Den sosialistiske føderale republikken Jugoslavia, hvor serbo-kroatisk eller kroato-serbisk var det aksepterte paraplybegrepet for en rekke lokale lingvistiske subvarianter. Da de politiske spenningene vokste på slutten av 1980-tallet, ønsket hver av de nasjonale gruppene at deres variant skulle ha deres eget nasjonale navn, siden de betraktet det som en symbolsk indikator på nasjonal frihet og/eller territorial suverenitet. Etter Jugoslavias sammenbrudd som politisk nasjon i en rekke blodige kriger på 1990-tallet, erklærte hver av de nyopprettede statene deres språk som det offisielle språket i deres respektive land. I Kroatia brukes bare det latinske alfabetet, mens i Bosnia, Serbia og Montenegro brukes både det latinske og det kyrilliske alfabetet. Alle de fire standardspråkene – bosnisk, kroatisk, montenegrinsk og serbisk – er basert på den samme dialekten (štokavisk). Bortsett fra noen spesifikke leksikalske og grammatiske forskjeller er alle de offisielle språkene gjensidig forståelige i høyere grad enn de tre skandinaviske standardspråkene. Ved UiO undervises språket som bosnisk/kroatisk/serbisk.

Vrangvilje

Ordet **inat** brukes på samme måte i alle de fire standardspråkene. Det er vanskelig å oversette, men stort sett betyr det at man gjør noe bare for å motsette seg; noen ganger kan det også brukes med en positiv konnotasjon, det vil si at man inntar en subversiv holdning mot den bestående samfunnsordenen eller mot myndighetene. *Inat* kan forestilles som en blanding av trass, hardnakkethet, hevn, ondskapsfullhet og stolthet, og nærmer seg det norske 'trass' eller 'vrangvilje'. Ordet kommer fra osmansk tyrkisk, som igjen har lånt det fra arabisk *inād*. Siden store deler av Balkan i flere hundre år var under osmansk styre, er også språket preget av den osmanske arven.

Det finnes flere avledninger av ordet *inat*:

inadžija (substantiv, med suffikset *-džija*, også fra osmansk tyrkisk, som brukes for å danne ord for noen som driver med et bestemt yrke): 'den som gjør noe på trass'

inatiti se (verb): 'å gjøre noe på trass'

inatljiv (adjektiv): 'som liker å gjøre ting på trass'

Vrangviljehuset i Sarajevo

I Sarajevo finnes det et hus som kalles **inat kuća** 'det vrangvillige huset'. Huset ble bygget ca. 1650. Da Habsburgmonarkiet overtok Bosnia og Hercegovina fra Det osmanske riket i 1878, begynte det å modernisere Sarajevo. I denne urbaniseringsprosessen ble mange osmanske bygninger revet ned, og også huset til en viss Benderija skulle fjernes for å bygge trikkeskiner. Eierne ville ikke ta imot pengene som de habsburgske myndighetene tilbød, selv om de var beredt til å gi mye mer penger enn huset var verdt. Isteden krevde eieren at huset skulle bli tatt forsiktig ned, murstein for murstein, og bygget nøyaktig opp igjen på den andre siden av elven. Og det fikk han, i tillegg til en sekk dukater. Etter eierens holdning (som blir sett på som «typisk» bosnisk eller balkansk) ble huset kjent som *inat kuća*, som det også heter i dag. På bygningen finnes det nå en påskrift som sier: *Bila sam na onoj strani, ali predoh vamo iz inata*. 'Jeg var på den andre siden, men kom hit av vrangvilje'.

Stijn Vervaeke og Višnja Čičin-Šain, Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk, UiO

Ordfestivalen

UNIVERSITETET I OSLO